

LUOLAILUN ONTOLOGIA

Versio 1.0

Suomen luolaseura ry

2020/05

LUOLAILUN ALATYYPIT ESTEELLISYYSNÄKÖKULMASTA

0. Hallinnollista

Luolaharrastukseen kuuluu myös muualla kuin luolassa suoritettavia aktiviteetteja. Näihin lukeutuvat

- yksin tai porukalla: luolakirjat, elokuvat, musiikki: *Caving:Entertainment*
- porukassa: tapaamiset, kokoukset ja leirit *Caving:Social*
- hallinnolliset prosessit *Caving:Administration*
- rakentelu-, kehitys- ja määrittelytyö (websivut, karstlink jne): *Caving:Development*
- julkaisutyö ja rakentaminen: lehdet, videot, valokuvat, ...: *Caving:Publication*, *Caving:Production*
- koulutus ja tutkimus: *Caving:Academics* [=study+research]

Jos ei ihan maailmoja syleilevää luokittelua tarvita, kaikki yllä olevat voidaan luokitella yhdellä määreellä *Caving:Above ground* (käsitteet armchair caving tai desktop caving eivät oikeen sovellu sateenvarjokäsitteeksi, koska ne edellyttävät tuolia tai pöytää ainakin ajatuksen tasolla. Myöskään virtual caving ei sovellus jos vaikka rakennetaan uutta otsalamppua).

1. Leppoisaa menoa

Monet turistiluolat ovat upeita ja niihin on helppo pääsy, ja myös luolaharrastajan kannattaa niissä käydä. Niinpä, *Caving:Showcave*.

2. Normimenoa

Voimme olettaa, että luolassa joutuu aina liikkumaan pimeässä ja ahtaassa, konttaamaan, ryömimään ja hieman kiipeämään. Nämä taidot lukeutuvat perusluolailuun, *Caving:Basic*.

3. Edistyneempää menoa

Jotkut luolat vaativat kuitenkin erityistaitoja tai erityisvälineitä. Esteenä voi olla maa, ilma, vesi tai tuli. Myös äärimmäiset olosuhteet voivat aiheuttaa ongelmia: lämpötila, ilmanlaatu, ötökät. Käydään nämä läpi.

3.1. Liikaa maata

Tiedämme Gotlannista miten Bryetin luola kaivettiin kukkalapiolla, Kanalenissa koitetaan samaa, Stenkumlassa tehtiin parikymmentämetrinen kaivanto. Mendip Hillseillä taas Templeton on legendaarinen. Toki haluamme tukea myös tätä elämäntapaa. *Caving:Dig*

3.2. Liian ilmavaa

Ensimmäisenä tulee mieleen köysilaskeutumiset (tai nousut), *Caving:SRT*. Toki luolassa voi joutua myös

teknisemmän kiipeilyn kanssa tekemiseen *Caving:TradClimbing* tai kevyempään *Caving:FreeClimbing*.

3.3. Liikaa vettä

On luolia, joissa on pakko uida tai kellua apuvälineellä. Jotkin rantaluolat ovat suosittuja uimapaikkoja (Teneriffalla esim), ja joissakin luolissa (Gournier) sisään pääsee vain uimalla tai veneellä tai kelluntaesineellä. Joihinkin isoihin rantaluoliin voi mennä kajakilla tai veneellä. Jokainen ymmärtää että perusluolailuun liittyy joskus kahlaamista, duck:keja, ehkä joku pikku vapaasukelluskin, mutta jos vesi estää jo retken aloittamisen tai vettä on vaan niin paljon, että se määrittää retkeä, on kyseessä märkäluolailu, *Caving:Wet* (sisältää vesiputoukset, kahlaamisen ja uimisen sekä veneilyn, mutta uinti ja veneily voidaan mainita erikseen jos ne ovat oleellisia), *Caving:Wet-Swimming*, *Caving:Wet-Boating*. Joissain tapauksissa vettä on niin paljon, että tarvitaan sukellusvarusteet, mutta niiden kanssa on myös ryömittävä louhikoissa ja kiipeiltävä. Sellainen ei ole sukeltamista, vaan luolailua, jossa laitesukelletaan. *Caving:Wet:Sump diving*. Lisäksi on CaveDiving, johon ei sisälly kuivaluolaa, eli se on Cavingin ulkopuolinen, rinnakkainen, harrastus.

3.4. Liikaa tulta

Me jätämme purkautuvat tulivuoret koluamatta. Vulkanologien hommaa. Toisaalta joissakin ihan retkeilykelpoisissa luolissa voi olla hiilidioksidin tai hapen kanssa haasteita ja toki vulkaaniset luolat ovat rakenteellisesti mielenkiintoisia. *Caving:Volcanic*.

3.5. Haastava ympäristö

Lämpötila.

Korkealla vuoristossa voi olla jäätä, lunta ja pakkasta. *Caving:Alpine*. Myös matalammalla voi olla samaa: *Caving:Arctic* ja *Caving:Ice*. Toisaalta ylenmääräinen kuumuus voi olla ongelmana, *Caving:Tropical*.

Jää ja lumi.

Caving:Ice.

Ötökät; myrkkyhämähäkit, ärhäkät centipedet, muu

Luolien myrkkyhämähäkit, ärhäkät centipedet ja muut ällötykset, jotka on otettava vakavasti. *Caving:Tropical*.

Hengitysilma

Ilmanlaatukin voi olla ongelma, mutta "bad air" kuuluu normaaleihin luolariesoihin. On kuitenkin paikkoja, joissa on käynyt hassusti: Teneriffalla yksi porukka tunkeutui syvälle, liian syvälle, tulivuori Teiden uumeniin ja hassustihan siinä kävi. Tukehtuivat vulkaanisiin huuroiden. Myös Italiassa (Grotta del Cane vaikka) ja Kreikassa on tukahduttavia tuliperäisiä onkaloita. Silti näihin voi mennä ilman alumiinisuojaapukua, kunhan on varovainen ilmanlaadun kanssa, mukana on mittari tai opas. *Caving:Volcanic*. Toki kaikki vulkaaniset kohteet eivät ole vaarallisia. Esimerkkeinä vaikka laavaputket. Ne toisaalta ovat syntyvaltaan ja luolamuodoiltaan sen verran eksoottisia, että on ihan kiva löytää ne erikseen (samoin kuin jääluolat löytyvät *Caving:Ice* -kohdasta).

4. Eksploraatio

Caving:Exploration   # ihan kaikkea

EHDOTETTU LUOKITTELU ESTEELLISYYSNÄKÖKULMASTA

Caving-yläkäsitteestä on luovuttu liian rajoittavana (koska caving, speleology, professional). Uusina Activity ja Environment -yläkäsitteet. Lisätty kiipeilyn vaativuustasoja. Samoin Basic caving jaettu: Dry ja Wet:Basic.

Activity:AboveGround	# oheistoiminta luolasta ulkona
Activity:AboveGround:Academics	# opiskelu, opetus, tutkimus
Activity:AboveGround:Publication	# (lehtien, kirjojen, videoiden) julkaiseminen
Activity:AboveGround:Production	# videoiden tai esineiden valmistus
Activity:AboveGround:Administration	# hallinnollista
Activity:AboveGround:Development	# tuotekehitys, palvelukehitys
Activity:AboveGround:Entertainment	# viihteellä
Activity:AboveGround:Social	# sosiaaliset tilaisuudet
Activity>Showcave Activity:Tourist	# turistiluola, tourist=ei palveluita, showcave=opastus
Activity:Dry	# normiluolailu
Activity:Wet:Basic	# vesiputoukset, kahlaaminen
Activity:Wet:Boating	# veneily, melonta, lautat
Activity:Wet:Swimming	# uiminen
Activity:Wet:Sump diving	# sukellus
Activity:Wet:CaveDiving	# ei kuivia osuuksia
Activity:FreeClimbing	# tavallinen kiipeäminen
Activity:SRT	# köysilaskeutuminen/nousu, pulttaus myös
Activity:TradClimbing	# camut, kiilat, ...
Activity:Digging	# kaivaminen
Activity:Exploration	# odotettavissa: kaikkea
Activity:Other	# basehyppy, ilmapalloilu, muut oudot
Environment:Moderate	# ei korkeutta, kylmyyttä, kuumuutta eikä ötököitä
Environment:Alpine	# korkea vuoristo, pakkanen, lumi, jää
Environment:Arctic	# pakkanen, jää, lumi
Environment:Ice	# jää
Environment:Tropical	# kuumaa ja ötököitä
Environment:Volcanic	# kuumuus, ilmanlaatu
Environment:Lunar	# kuussa on luolia, joita voi tutkia tieteellisesti

LUOLAILUN ALATYYPIT TAVOITTEELLISUUSNÄKÖKULMASTA

CaveProtection	# luolansuojelu
CaveRescue	# pelastus
Speleology:Research	# luolatutkimus
Speleology:Study	# opiskelu
Speleology:Teaching	#
Speleology:Publishing	# julkaisija, lehden tekijä
Speleology:Administration	
Caving:Recreational	# virkistysluolailu
Caving:Professional	# ammatti; jakautuu edelleen ala-alatyyppeihin, kuten: # guiding, show cave construction, production and sales, # publishing, administration, consultant